

Externe bijdrage: Jonge (minderjarige) Nigeriaanse slachtoffers van mensenhandel

Commissaris Franz-Manuel Vandeloock

Groepschef Mensenhandel

Federale Gerechtelijke Politie Brussel

1) Het Team Africa van de Federale Gerechtelijke Politie Brussel

In 1994 werd in de schoot van onze eenheid Team Africa opgericht, een team dat exclusief onderzoek doet naar het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Aanleiding was de plots waargenomen en gestaag aangroeiende aanwezigheid van jonge Nigeriaanse prostituees in het Brusselse prostitutiemilieu. Door de jaren heen voerde dat team langdurige en intensieve onderzoeken naar criminele Nigeriaanse netwerken die jonge meisjes uit hun thuisland via voortdurend veranderende aanvoerroutes naar Europa sluisen met het oog op hun uitbuiting in de prostitutie. Het team bouwde een stevige knowhow en expertise op door jarenlange contacten met honderden slachtoffers, daders en betrokkenen, de constante aanwezigheid in het Nigeriaanse prostitutiemilieu en diverse internationale rogatoire opdrachten in Nigeria. Die expertise betreft niet alleen de structuur van de Nigeriaanse netwerken, maar ook hun specifieke gehanteerde modus operandi, cultuurhistorisch gebonden denkwijzen en attitudes, *best practises* met betrekking tot de benadering van de slachtoffers, het diepgewortelde vooedogeloof en de eigenheden van de Nigeriaanse gemeenschap.

In 2013 werd er in de schoot van Europol-EMPACT het ETUTU-project gelanceerd dat tot doel heeft de strijd tegen de Nigeriaanse mensenhandelnetwerken te stimuleren en de mogelijkheid te bieden aan Europese lidstaten om operationele expertise uit te wisselen, informatie vlotter en sneller te laten doorstromen en daadwerkelijk onderling operationeel samen te werken. Het Team Africa van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) Brussel is voor de periode 2017-2021 *co-leader* van dat project, dat op dit moment twintig Europese landen verenigt. Al van bij de aanvang van het ETUTU-project bleek dat de jarenlange ervaringen van de FGP Brussel in deze materie een enorme bron van expertise was voor lidstaten die tot dan toe weinig tot niet geïnvesteerd hadden in dat criminaliteitsfenomeen.

2) Nigeriaanse mensenhandel

Nigeriaanse mensenhandel wordt gekenmerkt door een meedogenloze aanpak en behandeling van jonge tot zeer jonge Nigeriaanse meisjes, uitsluitend gericht op een zo snel en een zo groot mogelijk financieel gewin zonder ook maar een greintje menselijk respect te vertonen. Gewoonlijk worden die meisjes gerekruteerd in Benin-City (in de Nigeriaanse staat Edo) of de omliggende streken. Ze worden gerekruteerd op expliciete vraag van een in Europa verblijvende Nigeriaanse madam (souteneur). Zij geeft als het ware haar 'bestelling' door aan haar entourage in Benin-City (aantal meisjes, voorkeur qua fysiek en leeftijd...).

Gezien de schrijnende en alom heersende armoede en de zeer lage status van de vrouw in de Nigeriaanse samenleving – in de Edo-samenleving krijgen meisjes traditioneel gezien niet dezelfde kansen als de jongens – worden jonge meisjes in een kroostrijk gezin door de ouders dikwijls gezien als de enige opportuniteit om op termijn te ontsnappen aan een kansloos leven. Ze zijn dan ook vatbaar voor 'rekruteerders', die voorstellen om hun jonge dochter(s) in Europa een toekomst te bieden, soms onder het mom van een job als kapster of *nanny*, maar veelal gewoonlijk openlijk om er aan de slag te gaan als prostituee.

Ook al weten de ouders maar al te goed dat hun dochter een eerste tijd uitgebuit zal worden, zij houden zich het moment voor ogen dat ze zich 'vrijgekocht' zal hebben en zelfstandig als prostituee in Europa het 'grote geld' kan gaan binnenrijven en uiteraard opsturen naar de in Nigeria achtergebleven familie. Zich prostitueren om de sociale ladder te beklimmen is in de Nigeriaanse gemeenschap geen taboe. Ze hebben ook een andere perceptie van het begrip seksualiteit dan Europeanen. In de Nigeriaanse samenleving is het sociaal aanvaard dat jonge meisjes seksuele relaties aangaan met gehuwde mannen in ruil voor geld of cadeaus. Bovendien zijn de Bini (inwoners van de staat Edo) meer dan andere Nigeriaanse etnieën zéér gesteld op status en weelde. Ze streven ernaar om op een zo kort mogelijke termijn een zo groot mogelijk fortuin te vergaren.

De meisjes die de netwerken trachten te rekruteren zijn dikwijls heel erg jong (tussen 14 en 18 jaar) en in vele gevallen volledig ongeletterd omdat ze nooit de kans hebben gehad om naar school te gaan. Het feit dat de slachtoffers dikwijls (nog) minderjarig zijn op het ogenblik dat ze gerekruteerd worden is voor de daders geen enkel probleem. In Nigeria zijn meisjes veel vlugger volwassen dan in onze maatschappij en hebben ze vaak al regelmatig seksuele contacten vanaf het ogenblik dat zij voor het

eerst ongesteld zijn. Wat in onze ogen nog kinderen zijn, beschouwt de Nigeriaanse gemeenschap reeds als volwassen vrouwen. De jonge meisjes zijn uiteraard totaal onwetend waar zij naartoe gesmokkeld zullen worden door het netwerk. Een jong meisje dat dan in een Europees land aankomt, heeft vaak gewoonweg geen idee of ze nu in België, dan wel in Spanje, Zweden of Nederland terechtgekomen is.

Voor de Nigeriaanse dadergroeperingen zijn landsgrenzen van geen tel. Hun enorme mobiliteit maakt dat ze werkelijk overal in Europa (en de rest van de wereld) voet aan wal hebben. De meisjes kennen Europa vooral van de verhalen van teruggekeerde Nigerianen die het voorstellen als het land van *milk and honey*. Er heerst in de Bini-gemeenschap een echte mythe rond het leven in Europa en teruggekeerde Nigerianen genieten dan ook een erg hoog aanzien. Eens het meisje gerekruteerd wordt, moet ze vooraleer ze op weg gezet wordt, een voodoo-ritueel ondergaan in een van de vele honderden voodoo-shrines in of rond Benin-City. Daarna volgt het levensgevaarlijke traject door Niger en de Libische woestijn tot aan de Middellandse Zee.

In de 25 jaren dat het Team Africa de strijd voert tegen de Nigeriaanse criminele netwerken, werden diverse routes gedetecteerd die gebruikt worden om de jonge meisjes tot in Europa te krijgen. De eerste jaren waren vooral vliegroutes populair, waarbij gebruik gemaakt werd van valse of vervalste paspoorten en visa (de zogenaamde Schipholroute, de Parijsroute...). De opkomst van het terrorisme en de strengere controles op reizigersverkeer en documenten hebben een verandering teweeggebracht in het voordeel van de landroutes: via Marokko naar Spanje en, sinds de val van het Khadaffi-regime eind 2011, uiteraard ook de route door Libië.

Daar waar de in Europa verblijvende madam een beroep doet op haar entourage in Benin-City voor de 'rekrutering', zal ze voor het transport van het meisje tot bij haar in Europa een beroep doen op het netwerk van een Nigeriaanse mensenhandelaar die zich daarin gespecialiseerd heeft. Er zijn waarschijnlijk honderden Nigeriaanse landgenoten die in de laatste jaren een netwerk uitgebouwd hebben met tussenpersonen, chauffeurs en overnachtingsplaatsen om personen (meestal jonge meisjes) tot aan de Libische kuststreek over te brengen. De Nigeriaanse madam laat daarbij haar keuze van welk netwerk dat zij wenst te gebruiken afhangen van haar eerdere (negatieve of positieve) ervaringen, de gevraagde prijs, de kansen op succes, de reputatie van de uitvoerders... Feit is dat de meisjes meestal in groep (meisjes voor één of meerdere madammen die samen op weg gezet worden) de tocht aanvatten. Gemiddeld duurt de reis van Benin-City tot aan de kuststreek rond Tripoli

enkele weken tot enkele maanden. De meisjes worden eerst met bussen of vrachtwagens tot aan het Nigeriaanse grensgebied (Kao) gebracht waarna het verdere transport dikwijls geschiedt met pick-uptrucks van het type Toyota HILUX. Niet zelden worden de meisjes met een twintigtal opeengestapeld in de laadbak en wordt er dagenlang door de woestijn gereden van het ene overnachtings- of rustpunt tot het volgende. De hele route is in handen van Nigerianen en Arabieren die de getransporteerde meisjes beschouwen als *bushmeat*. De meisjes zijn totaal afhankelijk en overgeleverd aan de willekeur van de mannelijke uitvoerders van de transporten. Uit de vele verhalen die wij naderhand van de slachtoffers vergaren, blijkt dat ze bijna allemaal stelselmatig verkracht en mishandeld werden.

Sommige meisjes worden op de route ontvoerd en opgesloten, waarbij zij wederom hun ontvoerders seksueel ter wille moeten zijn. De opsluitingen na ontvoering duren soms weken tot maanden en worden pas beëindigd als het meisje de kans ziet om op de vlucht te slaan of als er 'losgeld' betaald wordt door de madam die het meisje in Europa verwacht. Meisjes die het aandurven zich te verzetten tegen hun behandeling of verkrachtingen worden meedogenloos uit de pick-uptruck gegooid en aan hun lot overgelaten in de moordende Libische woestijn.

Gezien dezelfde verhalen worden opgetekend door onze Europese politiecollega's die actief zijn rond hetzelfde fenomeen en gezien de grote aantallen Nigeriaanse meisjes en vrouwen die jaarlijks via deze route gesluist worden (méér dan 20.000 in 2016), kun je ervan uitgaan dat er een belangrijk mortaliteitscijfer (*dark number*) vasthangt aan deze smokkelroute.

Eens aangekomen aan de Libische kuststreek rond Tripoli worden de meisjes ondergebracht in een *women's camp*. Onder supervisie van het Nigeriaanse netwerk dienen zij daar te overleven totdat een geschikt migrantenbootje wordt gevonden, waarop plaatsen kunnen bemachtigd worden voor de oversteek van de Middellandse Zee richting de Italiaanse kustwateren. Sommige meisjes verblijven er enkele weken, anderen zitten er soms tot twaalf maanden vast omdat er geregeld discussies ontstaan tussen smokkelnetwerk en de madam in Europa over bijkomende betalingen voor verblijf, voedsel, transport...

Als dan het moment gekomen is, worden de meisjes op een van de clandestiene migrantenbootjes geplaatst. Dikwijls zijn dat zogenoemde *Lappa-Lappa-boten*, grote opblaasbare rubberboten waar zeker honderd mensen in terecht kunnen. De mensensmokkelaars beogen om het bootje met opzet in moeilijkheden te brengen opdat de Italiaanse kustwacht of op de Middellandse Zee actieve ngo's ter hulp zouden schieten. Zo geven ze

een 'snelcursus' aan een van de aanwezige mannelijke migranten hoe hij het bootje in de juiste richting dient te besturen en geven ze met opzet een minimum aan brandstof mee, nét genoeg om buiten de Libische territoriale wateren in panne te vallen...

Het hoeft geen betoog dat deze handelswijze maar al te vaak uitdraait op drama's waarbij alle of een groot deel van de opvarenden door verdrinking om het leven komen, onder wie meestal kinderen en vrouwen... Uit de verhalen van de slachtoffers die wij naderhand onder onze hoede namen, blijkt nog steeds hun diepgewortelde angst en afschuw als zij over de oversteek spreken. De meesten kunnen niet zwemmen en hebben het dikwijls slechts op het nippertje overleefd. Daar worden ware trauma's opgelopen.

Na hun passage in een van de vele Italiaanse vluchtelingenkampen, worden ze door de Nigeriaanse netwerken daar vrij gemakkelijk opgehaald en verder getransporteerd naar de madam die hen opwacht in het land van bestemming. De beproevingen die ze meemaakten op deze maandenlange tocht zijn helaas nog maar een voorsmaakje van wat hen te wachten staat. Eens bij hun madam afgeleverd, moet de seksuele uitbuiting nog beginnen...

Van zodra het meisje toegekomen is bij de madam laat die er geen gras over groeien en zet zij het meisje zo snel mogelijk op straat of achter een vitrine om haar investering te gelde te maken. Dikwijls moet het meisje al de eerste nacht van haar aankomst aan de slag. Meisjes die weigeren worden tot bloedens toe geslagen en moeten uiteindelijk toch het onderspit delven. Om haar 'investering' zo snel mogelijk te laten renderen en om het risico op terugdrijving van het meisje naar Nigeria te verkleinen, pusht de madam haar om zo veel en zo lang mogelijk te werken. Het gaat hier daadwerkelijk over 7 dagen per week, zelfs bij ziekte of ongesteldheid... Een eventuele zwangerschap wordt zo snel mogelijk beëindigd, meestal door een beroep te doen op traditionele medicijnen die tot een abortus leiden. Maanden tot jaren lang ziet het dagschema van het slachtoffer er hetzelfde uit. Overdag slaapt ze meestal in een vuil en smerig safehouse, waar ze samen met andere meisjes wordt ondergebracht, om zodra de avond valt haar plaats als prostituee in te nemen.

Al van bij de rekrutering wordt aan het meisje en haar ouders meegedeeld wat de 'schuldsom' is die het meisje in Europa dient af te dragen aan haar madam. Het bedrag schommelt gemiddeld tussen 35.000 en 65.000 euro. In het Brusselse prostitutiekwartier vraagt een jonge Nigeriaanse prostituee hooguit 20 euro voor een seksuele daad met een klant en dikwijls zelfs maar 10 of 5 euro (om toch maar niet zonder geld de nacht te moeten afsluiten). Met dat

geld moet ze niet alleen de enorme schuldsom aan haar madam afbetalen. Ze moet ook 50% van haar inkomsten afstaan aan de contractuele Afrikaanse prostituee die haar de mogelijkheid geboden heeft om haar *carrée* te gebruiken tijdens de nachturen om zich te prostitueren.

Bovendien moet het meisje van haar prostitutiegeld alle 'nevenkosten' betalen aan haar madam, zoals de huur van de safehouse, geld voor voedsel of medicijnen... Een snelle berekening leert dat bij een gemiddelde vraagprijs van 20 euro, het slachtoffer 1.750 klanten moet bedienen om een schuldsom van 35.000 euro bij elkaar te verdienen. In de realiteit gaat dat cijfer eerder richting 3.500 klanten, gezien de 50% die zij moet afstaan voor de prostitutieplaats, de 'nevenkosten'... Toch slagen heel wat meisjes erin om deze enorme last in een tijdspanne van anderhalf tot twee jaar af te dragen.

De ware lijdensweg die jonge Nigeriaanse meisjes vanaf hun rekrutering tot aan de aflossing van hun 'schuld' jarenlang moeten ondergaan, laat ons onomwonden besluiten dat het bij Nigeriaanse prostitutienetwerken om de meest pure vorm van het begrip "mensenhandel" gaat. Meer nog: de omschrijving 'pure slavernij van de 21ste eeuw' is wellicht nog beter op zijn plaats.

3) *Het aspect voodoo*

Voodoo – *juju* voor de Nigerianen - is een essentieel bestanddeel van de Nigeriaanse mensenhandel. Het traditionele geloof in voodoo maakt al honderden jaren deel uit van de Nigeriaanse gemeenschap en is verspreid in alle lagen van de bevolking. De Bini geloven in het bestaan van een parallel universum waar gebeurtenissen (negatieve of positieve) gestuurd worden door goden. Diverse goden vervullen verschillende functies in hun leven. Ze doen in het dagelijkse leven dan ook zeer regelmatig een beroep op die goden om geluk en voorspoed af te dwingen, zich te vrijwaren van ziekte en ongeluk of om disputen met derden te regelen. In de Nigeriaanse gemeenschap wordt bijna steeds een voodoopriester geraadpleegd, alvorens belangrijke beslissingen te nemen of om hulp te verkrijgen bij het oplossen van een probleem.

Bij het raadplegen van de goden via een voodoopriester worden er steeds offers gebracht (meestal kleinvee of gedomesticeerde dieren). Dat gebeurt in de regel in heiligdommen (*shrines*) waar de traditionele priesters de goden aanspreken. In die shrines worden eveneens 'contracten' afgesloten tussen twee partijen. Het is hier dat de jonge Nigeriaanse meisjes ook een ceremonie moeten ondergaan alvorens zij op het transport gezet worden richting Europa.

Tijdens die ceremonies, waarbij buiten de voodoo priester ook vertegenwoordigers aanwezig zijn van de madam en dikwijls ook familieleden van de meisjes, dienen die laatsten een totale omerta en complete gehoorzaamheid te zweren aan de organisatoren. Dat op straffe van de dood van ouders, broers en zussen in Nigeria alsook van persoonlijk onheil dat hen zal overkomen.

De eedaflegging gaat gepaard met een aantal rituelen, zoals het drinken van bepaalde vloeistoffen, het eten van rauwe kippenharten en colanoten, het verzamelen van lichaamseigen stoffen (vinger- en voetnagels, schaam-, hoofd- en okselhaar, menstruatiebloed), foto's en ondergoed van het meisje. Al die voorwerpen worden tijdens de ceremonie bezworen en in recipiënten bijgehouden in de voodoo-*shrine*. Tevens worden er ter hoogte van de borst van de meisjes inkervingen gemaakt met een scheermesje, waarna er een poeder en een vloeistof worden ingewreven. Dat laat uiteraard specifieke littekens na en is in hun traditionele geloof bedoeld om de meisjes te beschermen tegen allerhande kwaad (in dit geval de politiediensten), maar ook om zoveel mogelijk mannelijke klanten aan te kunnen trekken.

Gezien alle slachtoffers sinds hun geboorte met de traditionele voo dooreligie in al haar dagdagelijkse facetten worden opgevoed en die de hele Nigeriaanse gemeenschap beheerst, is het vanzelfsprekend dat die eedaflegging een enorme impact heeft op de psyche van de meisjes. Die realiteit is een verklaring voor het feit dat de meisjes zich in Europa tegenover de politiediensten vaak bijzonder arrogant, vijandig en zelfs hysterisch gedragen. Die agressieve houding is een soort van beschermingsschild dat ze optrekken in de hoop om zo hun angsten te verbergen en zich te verweren.

De reden waarom het zo immens moeilijk is voor de politie om een jong Nigeriaans slachtoffer te overtuigen om met haar verhaal over de brug te komen en de daders van haar uitbuiting aan te geven is echter driedig. Vooreerst is er de zware psychische druk door de afgelegde voo doo- eed, maar ook de sociale druk die op de meisjes wordt uitgeoefend door de ouders is niet te onderschatten. Gezien de ouders hun dochter als enige uitweg beschouwen uit hun kansloos bestaan, wordt in veel gevallen een terug naar Nigeria gerepatriëerd slachtoffer (als gevolg van illegaal verblijf in Europa) als een totale mislukking beschouwd. Daarbij komt nog de door de Nigeriaanse daders gehanteerde bedreigingen en het fysieke geweld tegen de achtergebleven familie in Nigeria. Meisjes die hun madam niet klakkeloos gehoorzamen worden veelal mishandeld (slagen, bijt- en krabwonden), verbrand met strijkijzers of met kokend water of ontzegd van elementaire basisbehoeften.

Het is absoluut te begrijpen dat jonge Nigeriaanse slachtoffers daarom verkiezen om de onmenselijke behandelingen en leefomstandigheden te ondergaan en hun 'schuld' af te betalen aan hun madam.

4) *Detectie van minderjarige slachtoffers*

In de wetenschap dat de Nigeriaanse netwerken er niet voor terugdeinzen zeer jonge meisjes te rekruteren in hun thuisland, is het nochtans niet altijd zo evident die meisjes naderhand als minderjarig te detecteren tijdens hun uitbuiting in de prostitutie in Europa. In onderzoeken van de laatste jaren hebben we diverse keren vastgesteld dat meisjes al op 14-jarige leeftijd in Nigeria geronseld werden. Bij hun aankomst in Europa waren zij dus dikwijls nog geen 16 jaar oud. Uiteraard krijgen zij van hun madam de opdracht om bij een politiecontrole een leeftijd op te geven van rond de 20 jaar. Het feit dat in Nigeria meisjes volgens hun sociaal-culturele geplogenheden veel vroeger 'volwassen' zijn dan in Europa, maakt dat zij op die leeftijd al huwbaar zijn en seksueel zeer actief. Dat vertaalt zich tevens in een andere attitude, niet te vergelijken met die van een Europees tienermeisje. Bovendien is er ook nog het verschil in morfologie (lichaamsbouw en ontwikkeling), waarbij het Afrikaanse tienermeisje sneller gelijkenissen vertoont met een volwassene.

Feit is dat het tijdens controlediensten uitgevoerd in het prostitutie milieu niet altijd vanzelfsprekend is om ter plaatse te kunnen bepalen of een meisje al dan niet ouder of jonger is dan 18 jaar. Ten eerste vinden dergelijke initiële contacten met de slachtoffers veelal plaats tijdens de nachturen in slecht verlichte plaatsen, waarbij de meisjes erg opgemaakt zijn met schmink, allerlei pruiken en *hair extensions* dragen en uiteraard ook prostitutiegerelateerde kledij. Bovendien geven de meisjes dikwijls blijk van een zeer assertieve houding, die niet zelden neigt naar agressiviteit en arrogantie. Dat alles focust bijgevolg op het geven van de indruk van 'meerderjarigheid'.

De meeste slachtoffers worden volledig illegaal naar Europa gesluisd, dus zonder ook maar in het bezit te zijn van enig officieel identiteitsdocument. Zelfs pogingen om in een later stadium vanuit hun thuisland (betrouwbare) gegevens te verkrijgen over hun identiteit of leeftijd (hun geboorteakte is er dikwijls ongekend, niet bestaande of wordt gewoonweg op vraag en tegen betaling opgesteld en afgeleverd) blijken totaal nutteloos.

In deze initiële fase van contact met een jong Nigeriaans slachtoffer blijft dikwijls het buikgevoel van de interveniërende ambtenaren doorslaggevend. Door ons werden meisjes als minderjarig gedetecteerd door de nog kinderlijke uitstraling van hun gezicht, maar vooral door

hun zichtbare lichaamsbouw (nog niet vol ontwikkelde vrouwelijke lichaamsvormen).

Het latere verhoor van het jonge meisje is van groot belang, waarbij de aandacht zeker moet gelegd worden op haar eventuele minderjarigheid en alle elementen die dat zouden kunnen bevestigen (het meisje is zich meestal niet bewust dat haar eventuele minderjarigheid een belangrijk element is in het onderzoek).

Een in een later stadium uitgevoerd botonderzoek in een erkend geneeskundig centrum is eveneens niet altijd heiligmakend, gezien de botstructuur van het Nigeriaanse meisje vergeleken wordt met Europese maatstaven, daar waar er vermoedelijk morfologische verschillen zijn tussen Europeanen en Afrikanen.

Gezien die realiteit gebeurt het waarschijnlijk regelmatig dat een Nigeriaans slachtoffer in een eerste fase niet direct als minderjarig gedetecteerd wordt. In een latere fase bestaat er dan wel meer kans gezien al beschikbare onderzoeksgegevens (telefoontap, getuigen...) of een zekere medewerking van het meisje (verhoor).

5) *Besluit*

Een demografische studie van de Verenigde Naties voorspelt dat Nigeria tegen 2050 het derde dichtst bevolkte land ter wereld zal zijn na India en China. Met om en bij de 380 miljoen inwoners zullen er op dat ogenblik meer Nigerianen zijn dan Amerikanen...

Maar nu al is er een enorme pool waaruit Nigeriaanse netwerken hun slachtoffers rekruteren. De toekomst ziet er dan ook niet bijster rooskleurig uit indien niet blijvend en doortastend wordt opgetreden. Dat moet multidisciplinair en arrondissementoverschrijdend in België en met een focus op een intense samenwerking tussen de verschillende Europese lidstaten.